

Inventarisatie dierenwelzijnsbeleid

Gemeente Nijmegen | november 2018

Inhoudsopgave

1. Inleiding	pagina 1
2. Wettelijke kaders	pagina 2
3. Huidig dierenwelzijnsbeleid	pagina 3
4. Gemeente-brede inventarisatie	pagina 5
5. Kosten	pagina 10

bijlage 1: vergelijking inventarisatie met aanbevelingen van de Dierenbescherming

1. Inleiding

De raad heeft het college met een motie verzocht om het gevoerde gemeentelijk beleid en de activiteiten op het gebied van dieren en dierenwelzijn te inventariseren. Met dit rapport informeren wij de raad over de uitkomsten van deze gemeente-brede inventarisatie. Een eerste indruk is dat naast de uitvoering van onze gemeentelijke wettelijke verplichtingen er binnen de gemeente Nijmegen veel meer gebeurd op het gebied van dieren en dierenwelzijn, zonder dat dit is vastgelegd in beleid. Dit beeld wordt bevestigd wanneer we de inventarisatie naast een nota van de Dierenbescherming¹ te leggen (bijlage 1), met daarin inspiratie over de mogelijkheden om als gemeente meer te doen op het gebied van dierenwelzijn. Het merendeel van deze mogelijkheden zijn in Nijmegen al tot uitvoering gebracht. Vanuit ecologische principes, duurzaamheid of het verbeteren van de leefomgeving wordt vanuit verschillende programma's rekening gehouden met dieren en wordt het dierenwelzijn verbeterd. Daarbij is het wel van belang om op te merken dat bij het maken van keuzes de volksgezondheid altijd voorrang zal krijgen op dierenwelzijn. De huidige activiteiten op het gebied van dieren en dierenwelzijn zijn zo verweven in werkprocessen van de verschillende programma's dat niet altijd inzicht gegeven kan worden in de (meer)kosten die gepaard gaan met dierenwelzijn.

Methode

Om de motie tot uitvoering te brengen, is uitvraag gedaan bij alle programma's en afdelingen van de gemeente Nijmegen naar al het beleid en alle activiteiten die worden gevoerd op het gebied van dieren en dierenwelzijn. Ter inspiratie is de lijst met aanbevelingen aan de gemeente uit de nota van de Dierenbescherming¹ meegezonden. Ook is specifiek gevraagd naar de kosten die hiermee gepaard gaan, of er in de toekomst activiteiten gepland staan en wat daar de geschatte kosten van zijn. De reacties op deze uitvraag zijn gebundeld in dit rapport. De conceptversie van het rapport is opnieuw voorgelegd aan diezelfde afdelingen voor laatste toevoegingen.

Historie

De motie over het dierenwelzijnsbeleid staat niet op zichzelf. In het verleden is verschillende malen aandacht besteed aan dit onderwerp vanuit de raad, waarvan nu een kort overzicht wordt gegeven. Naar aanleiding van het door de raad aangenomen initiatiefvoorstel Dierenwelzijn², zijn in 2003 de mogelijkheden in kaart gebracht³. De conclusies en aanbevelingen vanuit deze actie, waaronder het belang van integraliteit, werden door het college in maart 2004 aangenomen. De raad heeft in maart 2005 de kadernotitie Dierenwelzijn aangenomen, waarin de beleidskaders werden aangegeven waarbinnen de gemeente Nijmegen de jaren daarna invulling heeft gegeven aan het dierenwelzijnsbeleid⁴. Het dierenwelzijnsbeleid 2004 – 2007 is geëvalueerd in 2008. Een volgende evaluatie heeft plaatsgevonden eind 2012. Juni 2013 is de raad geïnformeerd over de conclusie van deze laatste evaluatie, namelijk dat de noodzaak voor het opstellen van een nieuwe nota dierenwelzijn ontbreekt, vanwege het nieuwe landelijk wettelijk kader omtrent dierenwelzijn met de Wet Dieren en de voortzetting van de uitvoering van gemeentelijke wettelijke verplichtingen⁵.

Leeswijzer

In deze rapportage worden allereerst de landelijke en lokale wettelijke kaders geschetst die te maken hebben met dierenwelzijn. Vervolgens wordt ingegaan op het huidige formele dierenwelzijnsbeleid, ondergebracht bij het programma Zorg en Welzijn en bijhorende kosten. Daarna worden alle activiteiten vanuit de verschillende programma's op het gebied van dieren en dierenwelzijn uiteen gezet. Deze zijn geïnventariseerd met de gemeente-brede uitvraag. Vervolgens wordt een overzicht gegeven van de kosten. Tot slot wordt de inventarisatie vergeleken met een nota van de Dierenbescherming¹, met daarin inspiratie over de mogelijkheden om als gemeente meer te doen op het gebied van dierenwelzijn.

¹ Nota Aanbevelingen Gemeentelijk Dierenwelzijnsbeleid 2018-2021, Dierenbescherming

² Initiatiefvoorstel Dierenwelzijnsbeleid gemeente Nijmegen van de Werkgroep Dierenwelzijn Nijmegen, november 2002

³ Rapport 'Stand van zaken Dierenwelzijnsbeleid Nijmegen', Rijnconsult, 18-12-2003

⁴ Raadsbesluit 27-04-2005 (inclusief Kadernotitie Dierenwelzijnsbeleid Nijmegen 2004)

⁵ Raadsbrief 18-06-2013, voorkeursbeleid circussen zonder wilde dieren heeft geen wettelijke grondslag

2. Wettelijke kaders

LANDELIJK

Wet Dieren⁶

Op 1 januari 2013 is de Wet dieren in werking getreden. De Wet dieren is een kaderwet. Dit betekent dat deze een beperkt aantal regels stelt en daarnaast de mogelijkheid biedt om allerlei deelonderwerpen (bijvoorbeeld regels ten aanzien van houden en doden van dieren) te regelen via Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB's) en ministeriële regelingen. De Wet dieren is de belangrijkste wet met betrekking tot gehouden dieren (onder ander landbouwhuisdieren en gezelschapsdieren) en bundelt alle regels ten aanzien van deze dieren in één wet. De Wet dieren bevat enkele noviteiten. Zo is voor het eerst de erkenning van de intrinsieke waarde (eigenwaarde) van het dier expliciet als uitgangspunt vastgelegd (artikel 1.3). Ook het verplicht chippen van honden is geregeld in de Wet dieren. Deze wet biedt de politie en de landelijke inspectie meer mogelijkheden om op te treden tegen elke vorm van dierenmishandeling of -verwaarlozing.

Wet Natuurbescherming⁶

Per 1 januari 2017 trad de Wet natuurbescherming in werking. Deze wet vervangt de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en faunawet. Het is daarmee de belangrijkste wet voor de bescherming van in het wild levende dieren en hun leefomgeving. In de Wet natuurbescherming is de bescherming vooral gericht op soorten die vanuit internationale afspraken beschermd moeten worden door Nederland. Wel is er voor de 'overige' soorten een basisbeschermingsregime en geldt voor alle soorten een zorgplicht.

Wettelijk verbod op circussen met wilde dieren

De Rijksoverheid heeft het gebruik van wilde zoogdieren in circussen verboden. Dit verbod geldt sinds 15 september 2015.

LOKAAL

Gemeentelijke verplichtingen

Opvangplicht: de verzorging van gevonden dieren en het afvoeren van dode dieren is een wettelijke zorgtaak van de gemeente. De gemeente moet gevonden dieren gedurende 14 dagen (laten) opvangen.

Zorgplicht: iedereen heeft een algemene zorgplicht voor dieren. Dit geldt voor overheden en inwoners.

Gemeentelijke vergunningen

De gemeente is verantwoordelijk voor het afgeven van vergunningen die in sommige gevallen te maken hebben met dieren en dierenwelzijn.

Algemene Plaatselijke Verordening (APV)

In de APV staat de regelgeving die in de betreffende gemeente geldt, waarin ook regels opgenomen zijn die betrekking hebben op dieren en dierenwelzijn. Voor de gemeente Nijmegen zijn dit regels omtrent honden (artikel 2.4.16 Loslopende honden, verboden plaatsen; 2.4.17 Verontreiniging door honden; 2.4.18 Gevaarlijke honden en 2.4.19 Bescherming tegen gevaarlijke honden op eigen erven), het houden van hinderlijke of schadelijke dieren (artikel 2.4.20), loslopen vee of kleinvee (artikel 2.4.22), bijen (artikel 2.4.23) en de opvang van dieren (artikel 2.4.24).

⁶ Overgenomen uit de Nota Aanbevelingen Gemeentelijk Dierenwelzijnsbeleid 2018-2021 van de Dierenbescherming

3. Huidig dierenwelzijnsbeleid

De uitvoering van de gemeentelijke wettelijke verplichtingen op het gebied van opvang- en zorg van dieren is ondergebracht bij het programma Zorg en Welzijn onder het product 'Dierenwelzijn'. Vanuit dit programma wordt meer gedaan dan enkel de uitvoering van de wettelijke verplichtingen, door gevonden dieren vier weken langer op te vangen, de verantwoordelijkheid te nemen voor het dier bij verwaarlozing of mishandeling en het ondersteunen van initiatieven voor (verwilderde) zwervkatten.

Gemeentelijke opvang- en zorgplicht

Zoals beschreven bij de wettelijke kaders, heeft de gemeente een opvang- en zorgplicht. Voor het uitvoeren van de wettelijk verplichte gemeentelijke taken heeft de gemeente Nijmegen een contract gesloten met Dierenambulance Nijmegen (DAN) en dierenasiel De Mère⁷. Zij voeren in opdracht van de gemeente de volgende taken uit:

- De opvang, het vervoer en de verzorging van (gewonde) zwervdieren (gevonden dieren van wie de eigenaar niet bekend is). Als zich geen eigenaar meldt is de gemeente 14 dagen lang aansprakelijk voor de opvang en verzorging van het dier en de daaraan verbonden kosten. Hierna vervalt het dier aan de gemeente. De burgemeester kan het eigendomsrecht vervolgens overdragen aan het asiel of opvangcentrum waar het dier verblijft, zodat het herplaatst kan worden bij nieuwe eigenaren.
- Het ophalen van verongelukte of gewonde dieren. Verongelukte dieren worden tijdelijk in een vriescel bewaard totdat het destructiebedrijf de kadavers komt ophalen. De gemeente vergoedt de kosten van transport, opvang en destructie. De DAN heeft een stilteruimte waar eigenaren rustig afscheid kunnen nemen van hun huisdier.

Noodopvang

De gemeente draagt de kosten van de opvang en verzorging van gezelschapsdieren waar de eigenaar (tijdelijk) niet in staat is voor te zorgen. De gemeente Nijmegen doet dit tot 6 weken nadat het dier is opgenomen door het asiel, in plaats van de wettelijk verplichte termijn van 14 dagen. Na het verstrijken van die 6 weken wordt altijd in overleg met de eigenaar, het dierenasiel en andere betrokkenen bekeken wat de beste oplossing is voor het dier. Mocht de eigenaar niet in staat zijn voor het dier te zorgen, dan wordt gevraagd om het dier vrijwillig over te dragen. In veel gevallen is de eigenaar daartoe niet meer in staat (dementie, opname in een gesloten afdeling, langere detentie). Dan wordt overlegd met de familie over de toekomst van het dier. De burgemeester kan het eigendomsrecht overdragen aan het asiel. Er volgt dan herplaatsing van het dier bij nieuwe eigenaren door het asiel waarmee de gemeente een contract heeft. In 2017 is via de noodopvang voor 30 honden en 25 katten gezorgd.

Verwaarlozing of mishandeling

Op advies van de (dieren)politie en hulpverleners (zorginstellingen, GGZ, het Zelfregiecentrum) wordt bij verwaarlozing of mishandeling het eigendomsrecht van het dier gedwongen overgedragen naar het dierenasiel door de burgemeester. De gemeente is hiertoe niet verplicht. Het asiel zorgt voor herplaatsing van het dier. De gemeente betaalt voor de opvang, opnieuw tot 6 weken. Dit komt circa twee keer per jaar voor.

Huiselijk geweld

Stichting Moviera is een Algemeen Nut Beogende Instelling die zich richt op de aanpak van huiselijk geweld, onder andere door de gemeente Nijmegen gefinancierd vanuit de wettelijke regeling WMO. Ze werken samen met IFAW/Blijf van mijn Dier om een gastgezin te zoeken voorslachtoffers van huiselijk geweld die een huisdier hebben. In sommige gevallen (afhankelijk van de situatie en na overleg) mag men het huisdier meenemen naar de opvang.

⁷ Beide instellingen zijn gebonden aan het 'Protocol gevonden en vermiste zwervdieren voor de gemeente Nijmegen (2013)'. De DAN werkt daarnaast met een eigen protocol waaraan alle medewerkers/vrijwilligers gebonden zijn ('Intentieverklaring DAN 2005').

Zwerfkatten & kattenkolonies

Voor de zorg van (verwilderde) zwerfkatten en kattenkolonies geldt met name een verplichting op het gebied van het bewaken van de volksgezondheid (i.v.m. overdracht van ziektes op mensen door verwilderde katten). De gemeente verstrekt sinds 2016 een jaarlijkse subsidie van € 5.000 aan Stichting Poezensnuitjes voor opvang en verzorging van verwilderde katten en het voorkomen van kattenkolonies in Nijmegen. Samen met Stichting Kattenzorg, ook financieel ondersteund door de gemeente op factuurbasis, plaatsen zij katten tijdelijk in gastgezinnen om na socialisatie door te stromen naar een permanente nieuwe woonplek. Katten die niet herplaatst kunnen worden (vanwege hoge medische kosten of een duur dieet) mogen permanent verblijven in gastgezinnen. Deze kosten worden vergoed door 'virtuele adoptie' door donateurs. Verwilderde katten of katten uit kattenkolonies worden gevangen, geneutraliseerd en in overleg met buurtbewoners vrijgelaten of herplaatst. Dit wordt ook wel de Trap, Neuter, Return (TNR) methode genoemd. De gemeente betaalt de kosten van medische zorg, neutralisatie en herplaatsing van deze katten zonder eigenaar hoewel zij daartoe niet wettelijk verplicht is.

Aangereden wild

Nijmegen is omgeven door veel natuur, maar dit heeft ook schaduwkanten. Jaarlijks worden duizenden in het wild levende dieren gedood door botsingen met een voertuig. De provincie is verantwoordelijk voor het ophalen van wild op de provinciale wegen. Alleen de politie mag wild van de weg halen. Omdat zij hier niet voor toegerust zijn, schakelen ze de DAN in. De DAN declareert vervolgens bij de opdrachtgever. Dit is afhankelijk van wie verantwoordelijk is voor de vindplaats. Wanneer het binnen de gemeentegrenzen is, dan is de gemeente Nijmegen opdrachtgever en zijn de kosten voor ons. Steeds meer herten en reeën raken verstrikt in hekken rond tuinen en sportvelden en moeten door medewerkers van de DAN bevrijd worden.

4. Gemeente-brede inventarisatie

Er is een uitvraag gedaan bij alle afdelingen van de gemeente Nijmegen om te inventariseren welk beleid en welke activiteiten uitgevoerd worden op het gebied van dieren en dierenwelzijn. Het algemene beeld is dat er veel gebeurd op dit gebied; heel veel ook zonder dat er formeel beleid over is vanuit de gemeente. Het komt voort uit ecologische principes, duurzaamheid of het verbeteren van de leefomgeving en de volksgezondheid. Activiteiten zijn verweven in de bestaande werkprocessen. Daarnaast nemen onze ambtenaren eigen initiatief ter bevordering van het dierenwelzijn, bijvoorbeeld het verplaatsen van een bijenvolk naar een natuurgebied bij het rooien van een boom. Omdat er in veel gevallen geen expliciet beleid is en activiteiten onderdeel zijn van bestaande processen, is het in veel gevallen dan ook niet mogelijk om inzicht te geven in de (meer)kosten.

Programma Openbare Ruimte

Waterbeheer

Bij het kwaliteitsbeheer Water & Riool wordt – in samenwerking met Ruimtelijke Ontwikkeling - aandacht besteed aan dierenwelzijn ondanks de afwezigheid van specifiek beleid dit onderwerp. Door verbetering van de kwaliteit van het water (oppervlaktewater, oevers) worden gezondheidsrisico's voor dieren (en mensen) beperkt wat ten goede komt aan het dierenwelzijn, bijvoorbeeld het tegengaan van blauwalg en botulisme. Het protocol is afgestemd met de Dierenambulance Nijmegen (DAN), en wordt ook nog afgestemd met de Federatie van Dierenambulances Nijmegen en als leidraad gebruikt voor een landelijk protocol. In het bijzonder wordt door kwaliteitsbeheer Water & Riool gekeken naar het gebruik van water in tuinen en voor recreatie in verband met de gezondheidsrisico's voor huisdieren. Voor het signaleren van zieke dieren bij watergebieden bestaat een breed netwerk, bestaande uit het Waterschap, de DAN, visverenigingen en verschillende afdelingen van de gemeente, waarmee verspreiding wordt voorkomen en zieke dieren zo snel mogelijk worden behandeld. De gemeente Nijmegen maakt daarnaast onderdeel uit van een landelijk kennisnetwerk op het gebied van waterschap en stadsbeheer, waarbij risico's voor waterkwaliteit, volksgezondheid en ook dierenwelzijn worden aangepakt. Bij het integraal waterbeheer is men altijd op zoek naar diervriendelijke alternatieven waarbij het langere termijn effect doorslaggevend is. Bij maatregelen ter bevordering van de ecologische kwaliteit van vijvers, worden de gevolgen voor het welzijn van de waterdieren expliciet meegenomen in de afwegingen. Voorbeelden van activiteiten die ten goede komen aan het dierenwelzijn, zijn het aanleggen van beluchtingspompen voor vissen, het tijdelijk verwijderen van vissen bij werkzaamheden en het niet mogen verwijderen van nesten die in gebruik zijn. Uitvoerende aannemers verklaren dat ze voldoen aan de gestelde eisen voor flora en fauna. Geplande activiteiten op het gebied van dierenwelzijn hangen vooral samen met de verbetering van de kwaliteit van het water. Er wordt gezocht naar alternatieven voor fontein en die visvriendelijker zijn, zo wordt de optie van watervalletjes onderzocht als visvriendelijk alternatief. Tot slot zijn er voorlichtingscampagnes gericht op bescherming van de dieren, bijvoorbeeld over de gevolgen van het voeren van eenden (slecht voor de eenden, slecht voor de waterkwaliteit en het verhoogt risico op ratten). Er worden borden geplaatst ter kennisgeving van gevaarlijke of ongewenste handelingen bij dieren (bijvoorbeeld bij botulisme of blauwalg of borden bij vijvers). Er is geen inzicht het deel van de gericht op het dierenwelzijn bij waterbeheer, omdat dit onderdeel is van het reguliere beleid en de reguliere werkzaamheden. De inspanningen gericht op blauwalg en botulisme kosten ongeveer €2.500 en de beluchtingspompen zijn ongeveer €4.000.

Hondenpoepbeleid

Sinds 2007 heeft de gemeente Nijmegen hondenpoepbeleid om de overlast van hondenpoep te beperken⁸. Daarnaast is het beleid om honden de gelegenheid te geven om zonder aanlijnriem te kunnen rennen, spelen en snuffelen in de aangewezen losloopgebieden. Binnen een straal van 300 meter moet een hondenuitlaatplaats zijn van minimaal 10m² of in ieder geval een hondenpoepbak. De losloopgebieden zijn daarnaast een extra voorziening. Voorbeelden zijn het losloopgebied bij het Marienbosch, de Spoorkuil, het Westerpark en bij het Julianapark. Er is geen inzicht in de specifieke kosten van de diverse hondenvoorzieningen.

⁸ APV Artikel 2.4.17 verontreiniging door honden

Toezicht en handhaving

De gemeente Nijmegen heeft te maken met het toezicht en handhaving bij bijt-incidenten, overlastmeldingen van dieren (in samenwerking met de dierenpolitie) en het laten opruimen van kadavers. Daarnaast geeft deze afdeling voorlichting aan burgers en aan basisscholen over vragen die betrekking hebben op dieren. Landelijk is men bezig met hondenbeleid voor hoogrisicohonden. Deze taken kosten de gemeente naar schatting van de medewerkers ongeveer 2 fte.

Beheer openbare ruimte

In opdracht van de gemeente Nijmegen bestrijdt de Dar ratten. Dar gebruikt hierbij geen gif. Dit gebeurt overigens ook niet bij de bestrijding van onkruid, vanwege de nadelige gevolgen in de voedselketen. Daarnaast ruimt de Dar zwerfafval op en betreft bewoners hierbij via het programma Wijkhelden, waardoor er minder plastic beland in de voedselketen en verwondingen (door verstrikking) tegen worden gegaan. Ook bij het groenonderhoud door de Dar in opdracht van de gemeente wordt rekening gehouden met dieren. De gemeente heeft ruw-gras stroken aangewezen die nauwelijks gemaaid worden, waardoor het aantal schuilplaatsen voor insecten en dieren wordt vergroot. Er wordt niet gekapt en gesnoeid tijdens het broedseizoen. De eikenprocessierups wordt met een biologisch middelen bestreden ter bescherming van de andere insecten. Luizen zijn bestreden met lieveheersbeestjes. Meerdere gebieden in Nijmegen worden begraasd door onze gemeentelijke schaapskudde in plaats van gemaaid door gemotoriseerde voertuigen. In samenwerking met Rijkswaterstraat en Staatsbosbeheer plaatsten we 'wilde' runderen en paarden op de oevergebieden binnen onze gemeentegrenzen. Het kiezen voor diervriendelijke opties brengt over het algemeen geen extra kosten met zich mee en worden opgevangen binnen het totale programma Openbare Ruimte.

Programma Duurzaamheid

Geluid, lucht en bodem

Op grond van de Wet Bodembescherming worden de risico's voor plant en dier in kaart gebracht bij bodemverontreiniging. Wanneer er risico's zijn moet binnen een bepaalde termijn de grond gesaneerd worden. De kosten daarvan zijn voor de eigenaar van de grond, in sommige gevallen de gemeente Nijmegen.

Groen, natuur en woonomgeving

De gemeente Nijmegen werkt bij het groenbeheer met de Natuurkalender en met een Natuurwaardenkaart. In Nijmegen-Noord wordt in samenwerking met de Provincie gewerkt aan het opstellen van een Soort Management Plan om beschermde diersoorten en biodiversiteit beter in beeld te brengen in relatie tot ruimtelijke ontwikkelingen. Samen met bewoners en met natuurbeschermingsorganisaties is de gemeente Nijmegen de natuurwaarden in de stad aan het vergroten. Er zijn talloze voorbeelden dat de gemeente Nijmegen buitengewoon actief is op dit gebied. Het leef- en verblijfgebied van diverse soorten wordt door de aanleg van voedselbossen, dassencorridors en nestgelegenheden versterkt. De gemeente Nijmegen heeft op verschillende plaatsen bijenhôtels in Nijmegen geplaatst, we kennen een 'stadsimker' en hebben een aantal bijenkorven op het dak van het stadhuis. De verharding van de middenbermen op de Heijendaalseweg is vervangen door een bloemenmengsel waar bijen, hommels en vlinders op af komen. Onder het viaduct bij het Gazianteplein is een vleermuisenhotel gemaakt. Tachtig knotwilgen in de Dijkzone zijn verplant voor de uilen en de biodiversiteit. In parken in Nijmegen is het 's nachts zo veel mogelijk donker en in plantsoenen wordt in principe geen licht geplaatst omdat dit ongewenst is voor de dieren. Geplande activiteiten zijn het actualiseren van de Natuurwaardenkaart in samenwerking met de Radboud Universiteit en stichting Natuurplaza. De belangrijkste beschermde dier- en plantsoorten worden in kaart gebracht voor het groenbeleid en het groenbeheer. De kosten voor de uitgevoerde activiteiten op het gebied van dieren en dierenwelzijn zitten verweven in het groenbeheer, openbare ruimte en duurzaamheid en zijn niet apart inzichtelijk.

Programma Sport en Accommodaties

Kinderboerderijen

De gemeente Nijmegen heeft (vanuit Wijkmanagement) de opdracht verstrekt aan afdeling VSA voor het beheer van drie kinderboerderijen: Kobus, 't Boerke en de kinderboerderij Lindenholt⁹¹⁰. Bij deze kinderboerderijen is een senior beheerder betrokken vanuit de gemeente Nijmegen met expertise op het gebied van dierenverzorging. In de opdrachtverstrekking wordt het aspect dierenwelzijn specifiek benoemd. De kinderboerderijen hebben een educatieve doelstelling: kinderen in contact laten komen met dieren en laten zien hoe je goed voor ze zorgt. De dierenverblijven en voorzieningen zijn continu in ontwikkelen om het dierenwelzijn te verbeteren. Dit wordt geïnitieerd vanuit de senior beheerder en vanuit haar teams. Het is lastig om inzicht te krijgen in de kosten die gepaard gaan met het aandacht geven aan en het continu verbeteren van het dierenwelzijn op de kinderboerderijen. Deze kosten zitten vooral in het betalen van vakbekwame medewerkers met een achtergrond in dierenverzorging. Toekomstplannen zijn bijvoorbeeld een nieuw klimtoestel voor geiten of het ingraven van een vijver voor de eenden. De kosten van het beheer en planmatig onderhoud voor de gebouwen bedragen € 237.481 op jaarbasis.

Visrechten

Net zoals het Waterschap en Rijkswaterstaat, verhuurt de gemeente het visrecht deels aan een hengelsportvereniging in overleg met de Hengelsport Federatie Midden-Nederland (HFMN). De HFMN spreekt regels omtrent de (omvang met) vissen af met de verenigingen. Bij hen ligt ook de taak om voorlichting te geven over de leefwijze en het gedrag van vissen.

Programma Veiligheid

Rampenplan

De gemeente Nijmegen heeft geen eigen rampenbeleid. We hebben in de veiligheidsregio Gelderland Zuid een rampenbeleidsplan, dat grotendeels gebaseerd is op een landelijk referentiekader. In dat beleid is ook aandacht voor dieren. Als er gesproken wordt over evacuatie, dan wordt er gesproken over evacuatie van mens en dier. En ook als er sprake is van grootschalige infectieziekten, dan gaat het niet alleen om mensen, maar ook om dieren. Sinds 2004 is de Dierenambulance opgenomen in het Intergemeentelijk Rampbestrijdingsplan Overstroming en Dijkdoorbraak Dijkkring Ooijpolder van de Brandweer Gelderland Zuid. De evacuatie van dieren bij calamiteiten (overstromingen, brand) gebeurt door de Dierenambulance volgens een draaiboek voor de opvang van dieren in de gemeenten Beuningen, Druten, Groesbeek, Heumen, Millingen aan de Rijn Nijmegen, Ubbergen, West Maas en Waal en Wijchen¹¹. De gemeenten nemen de kosten op zich.

Vergunningverlening voor het houden van dieren

Bij de vergunningverlening mag geen toetsing plaatsvinden aan de Wet Dieren. Het toezien op dierenwelzijn is namelijk geen wettelijke gemeentelijke taak, dit ligt bij de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA), de Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming (LID) en de politie. Dierenwelzijn kan indirect een rol spelen bij het verlenen van vergunningen, bijvoorbeeld via het aspect ventilatielucht. Daarnaast worden ten aanzien van diergezondheid en hygiëne eisen gesteld die indirect een relatie hebben met hoe de dieren worden gehouden, bijvoorbeeld de verspreiding van fijnstof.

Programma Cultuur, Cultuurhistorie en citymarketing

Evenementen

Naast de bestaande (landelijke) wettelijke kaders is binnen de gemeente Nijmegen geen expliciet

⁹ Opdrachtverstrekking beheer kinderboerderijen 't Boerke, Kobus en Lindenholt 2016 aan afdeling VSA

¹⁰ Kinderboerderij/Hertenkamp De Goffert wordt niet beheert door de gemeente maar door Stichting KHG.

¹¹ Waakvlamovereenkomst inzake de opvang en verzorging van (huis)dieren (2005)

evenementenbeleid op het gebied van dieren en dierenwelzijn. Er is dan ook geen voorkeursbeleid voor circussen zonder dieren. Er zijn momenteel geen formele weigeringsgronden voor de aanvraag van een vergunning voor een paardenmarkt, levende kerststal, een roofvogelshow of andere evenementen waarbij dieren betrokken zijn. De organisatoren zijn verantwoordelijk voor het dierenwelzijn, conform de landelijke Wet Dieren. De vergunningverlening loopt via adviseurs. Dierenwelzijn maakt onderdeel uit van de afweging. Zonder dat het vast is gelegd in beleid, wordt gekozen voor het dierenwelzijn. Sporadisch is de gemeente Nijmegen zelf opdrachtgever van een evenement. Bij kermissen wordt dan gekozen voor kermissen zonder dieren (bijvoorbeeld zonder vlooiemarkt). Ook hier is niets over vastgelegd binnen beleid.

Programma Mobiliteit

Verkeer

Er is geen expliciet beleid dat wordt gevoerd betreffende dieren en dierenwelzijn. Activiteiten die uitgevoerd worden zijn het maken van afrasteringen en faunatunnels om dieren veilig de weg te laten oversteken (zoals dassentunnels). De kosten worden betaald vanuit de Provincie en vanuit het programma duurzaamheid. Medewerkers geven aan dat de dierenambulance in het verkeersmanagement dezelfde privileges krijgt als de normale ambulances, wat betreft parkeerbeleid, bijzondere rijstroken en stadsafsluiters.

Programma Stedelijke ontwikkeling

Voordat een bestemmingsplan ter inzage wordt gelegd, moeten allerlei onderzoeken zijn verricht op het gebied van flora en fauna volgens de wetgeving. Voorbeelden hiervan zijn vleermuizenonderzoek of dassenonderzoek. Aan de hand van deze onderzoeken kunnen mitigerende maatregelen getroffen worden. Dit kan financiële consequenties hebben, bijvoorbeeld wanneer een project is vertraagd doordat gewacht moet worden met het kappen van bomen tijdens het broedseizoen of wanneer een beschermde diersoort wordt aangetroffen. De totale kosten van het rekening houden met dieren en dierenwelzijn vanuit stedelijke ontwikkeling zijn moeilijk in te schatten.

Programma Wonen

De gemeente Nijmegen houdt rekening bij de planontwikkeling met groenvoorziening en honden uitlaatplaatsen. Dit doen ze in het kader van een goede, groene en gezonde leefomgeving, waarmee tegelijkertijd het dierenwelzijn verbeterd. Een ander concreet voorbeeld is de 'nul op de meter woningen' die standaard voorzien worden van nestkastjes.

Programma Bestuur & Middelen

Hondenbelasting

De gemeente Nijmegen int jaarlijks ongeveer 1 miljoen aan hondenbelasting. De belasting wordt geheven naar het aantal honden dat wordt gehouden. Er zijn een aantal vrijstellingen, namelijk blindengeleidehonden, hulphonden voor mensen met een handicap, honden die in een hondenasiel verblijven, politiehonden en honden jonger dan drie maanden die samen met de moeder gehouden worden¹². Bij een minimum inkomen kan voor de eerste hond kwijtschelding voor de hondenbelasting worden aangevraagd. Hier zijn een aantal voorwaarden aan verbonden¹³. De geïnde hondenbelasting komt terecht bij de Algemene Middelen. Natuurlijk wordt er door de gemeente ook veel gedaan voor honden, zie onder het programma 'Openbare Ruimte'.

Catering

De gemeente Nijmegen heeft afspraken gemaakt met de cateraar over het gebruik van seizoensgebonden, lokale,

¹² Verordening van de gemeenteraad van de gemeente Nijmegen houdende heffingen Verordening Hondenbelasting 2018

¹³ <https://www.nijmegen.nl/diensten/belastingen/kwijtschelding-gemeentelijke-belastingen/>

en biologische producten. Er is altijd een vegetarische optie beschikbaar, ook bij borrels. De verhouding vlees – vegetarisch in het bedrijfsrestaurant ligt rond de 50 – 50. Het gebruikte rundvlees is afkomstig van zogenaamde natuurkoeien uit de regio. De kip is biologisch, het varkensvlees heeft een Beter Leven keurmerk en de vis heeft het MSC-keurmerk. De eieren zijn vrije-uitloop eieren. Zuivel wordt ingekocht bij Zuivelhoeve, die alleen weidemelk voor producten gebruikt. Groenten en fruit zijn biologisch. Bij het serveren van alleen vegetarisch eten zien we dat de omzet omlaag gaat en men elders gaat eten (mogelijk dierlijke producten zonder keurmerk).

Programma Zorg & Welzijn

Groen, gezond en in beweging

Vanuit het gezondheidsbeleid wordt de laatste jaren ingezet op gezondheid én duurzame voeding. Voorbeeld is de gezonde aanpak waarbij samen met De Bastei en het programma 'Jong leren Eten' aandacht is voor gezond en duurzaam eten. Ook worden er subsidies verleend aan initiatieven zoals schoolmoestuinen en Van Tuin Tot Bord. Van Tuin Tot Bord biedt concrete en duurzame participatie- en ontmoetingsmogelijkheden rond gezond, vegetarisch voedsel voor buurtbewoners en kwetsbare bewoners in Nijmegen Midden. Van Tuin Tot Bord brengt hiermee de voedselketen terug in de wijk en maakt die toegankelijk voor iedereen

Programma Inkomen & Armoedebestrijding

Bijzondere bijstand

Wanneer iemand een laag inkomen heeft, waardoor hij of zij niet uitkomt, dan kan onder omstandigheden een beroep gedaan worden op Gemeentelijke Bijzondere Bijstand voor kosten die voortvloeien uit bijzondere omstandigheden. De gemeente Nijmegen heeft hiervoor kaders, waarin overigens geen aparte aandacht wordt besteed aan dieren en dierenwelzijn¹⁴. In deze beleidsregels wordt benadrukt dat n.a.v. de individuele omstandigheden afgeweken kan worden van deze kaders. In Nijmegen worden geen aanvullende vergoedingen gegeven voor dieren vanuit de bijzondere bijstand, omdat het houden van een dier valt onder de 'dagelijkse kosten van bestaan' (en dus geen kosten zijn die voortvloeien uit bijzondere omstandigheden). Consulente krijgen hier overigens nauwelijks vragen over.

Dierenvoedselbank

Stichting Happy Feet is een 'dierenvoedselbank' die actief is in Nijmegen en omstreken. Bij de stichting zijn vrijwilligers werkzaam en de stichting is afhankelijk van donaties. De gemeente Nijmegen heeft geen subsidierelatie met deze stichting.

¹⁴ Beleidsregels inkomensondersteuning Participatiewet 201

5. Kosten

Een deel van de kosten van het gevoerde beleid en activiteiten op het gebied van dieren en dierenwelzijn zijn ondergebracht onder het product 'Dierenwelzijn' binnen het programma Zorg en Welzijn. Dit deel is inzichtelijk en komt grotendeels ten goede aan de uitvoering van de gemeentelijk wettelijk verplichte taken. Er gebeurt bij de gemeente Nijmegen echter veel meer dan dat zoals we hebben gezien bij de gemeente-brede inventarisatie. Deze kosten zijn helaas minder goed inzichtelijk, omdat zij verweven zijn in de bestaande werkprocessen en daarmee 'verborgen' blijven.

Dierenambulance Nijmegen als belangrijke partner

De DAN krijgt een jaarlijkse subsidie voor beheer en opvang en werkt verder op factuurbasis per hulpinzet. Dierenasiel de Mère, de dierenklinieken die gewonde zwefdieren behandelen, de ophaaldienst en het destructiebedrijf krijgen een vergoeding op factuurbasis. Een overzicht van de kosten is hieronder te vinden. Het begrootte budget van het product 'Dierenwelzijn' is tot nu toe toereikend geweest. Nu is een stijgende trend zichtbaar in de kosten door een toename van opvang van dieren. In 2017 zijn in totaal 191 katten en 38 honden opgevangen. Ter vergelijking: de teller in 2018 staat t/m half november op 243 katten en 26 honden.

Hogere kosten in 2019

De huidige locatie van de DAN aan de Thijmstraat is te klein en nogal verouderd. Er is een vergunning aangevraagd om uitbreiding te kunnen realiseren. Dit vereist een eenmalige investering. Het is nog niet duidelijk voor welk bedrag een beroep op de gemeente zal worden gedaan. Daarnaast spelen er organisatorische vraagstukken bij de DAN die tijdelijk extra professionele inzet vergen in 2019. Tot slot worden de contracten voor onbetaalde tijd met de DAN en de Mère in 2019 geactualiseerd. De afgelopen jaren is geen indexatie toegepast. In 2019 is dan in totaal een extra budget van circa € 30.000 nodig voor continuering van ons huidig beleid.

Tabel 1 Overzicht product 'Dierenwelzijn' binnen het programma Zorg en Welzijn

	Begroot in 2018		Uitgegeven in 2017	
	Subsidie	Max. geraamde kosten	Subsidie	Betaalde facturen
DAN	€30.409	€85.000	€29.561	€77.268
De Mère		€56.000		€ 51.472
Dierenklinieken		€19.523		€14.014
Poezensnuitjes	€5.000		€7.000	
Stichting Kattenzorg		€1.750		€383
Ophaaldienst		€3.300		€3.072
Destructie		€ 10.000		€6.544
Subtotaal	€35.409	€175.573	€36.561	€152.753
Totaal	€ 210.982		€189.314	

Bijlage 1: vergelijking inventarisatie met aanbevelingen Dierenbescherming

De Dierenbescherming wil gemeenten helpen om aandacht aan dierenwelzijn te vergroten in het beleid. Daarom hebben ze een nota opgesteld, die laat zien welke mogelijkheden gemeenten hebben in aanvulling op de uitvoering van de wettelijk verplichte taken¹⁵. De inventarisatie van het beleid en de activiteiten op het gebied van dieren en dierenwelzijn van de gemeente Nijmegen wordt hieronder vergeleken met deze aanbevelingen.

		Opmerkingen
1. De gemeente stelt diervriendelijk beleid op en legt dit vast in een nota dierenwelzijn.	✓	We hebben diervriendelijk beleid, geen nota dierenwelzijn.
2. De gemeente heeft een wethouder dierenwelzijn, die verantwoordelijk is voor dierenbeleid en dierenwelzijn waarborgt.	✓	Dierenwelzijn is belegd bij de wethouder voor onderwijs, welzijn en zorg.
3. De gemeente draagt er zorg voor dat er voldoende ambtelijke capaciteit is om invulling te geven aan de ambities t.a.v. dierenwelzijn.	✓	Voor de huidige ambities is voldoende capaciteit.
4. De gemeente maakt goede afspraken met dierenasielen en ambulancediensten over de opvang van dieren en verstrekt een kostendekkende vergoeding. De gemeente gebruikt hiervoor bij voorkeur het door de Dierenbescherming opgestelde 'Basisarrangement Dieren-noodhulp'.	✓	We maken geen gebruik van het door de Dierenbescherming opgestelde 'Basisarrangement Dierennoodhulp'.
5. De gemeente ziet het vervoer van zieke, gewonde en gevonden dieren als onderdeel van haar verantwoordelijkheden en ondersteunt het werk van de dierenambulance.	✓	
6. De gemeente neemt een faciliterende rol in bij het tot stand komen van afspraken tussen hulpdiensten en dierenasielen over de opvang van huisdieren in geval van een (gedwongen) opname, arrestatie of huiselijk geweld.	✓	
7. De gemeente verleent een ontheffing aan de dierenambulance voor het medegebruik van bus- en trambanen en voorziet in de benodigde parkeervergunningen.	✓	We hebben geen specifieke vergunningen vastgesteld, maar de medewerkers geven aan dat de dierenambulance in de uitvoering beschouwd wordt als een normale ambulance.
8. De gemeente neemt in haar rampenplan een passage op over de hulp aan dieren.	✓	
9. De gemeente staat het plaatsen van schuilstallen voor weidedieren toe.	-	Dit speelt niet binnen de gemeente Nijmegen.
10. De gemeente informeert burgers over het belang van chippen van katten en ondersteunt en faciliteert chipacties voor katten.	x✓	De Dierenbescherming, DAN en de Mére doen dit, we ondersteunen de laatste twee partijen financieel.
11. De gemeente hanteert de TNR-methode om de overlast van zwervende katten binnen de bebouwde kom duurzaam terug te dringen.	✓	
12. De gemeente zorgt voor voorlichtingsmateriaal en -activiteiten om preventief dierenleed tegen te gaan.	x	

¹⁵ Nota Aanbevelingen Gemeentelijk Dierenwelzijnsbeleid 2018-2021

13. De gemeente voegt het signaleren van verminderd dierenwelzijn toe aan het takenpakket van sociale hulpverleners.	-	De uitvoerende partijen voeren beleid. Echter, de gemeente heeft hier geen afspraken over gemaakt.
14. De gemeente legt in haar minimabeleid of richtlijnen van de Bijzondere bijstand vast dat inwoners met een laag inkomen een regeling kunnen treffen bij onvoorziene noodzakelijke medische kosten voor hun huisdier	x	
15. De gemeente stelt hondenbeleid op, dat betrekking heeft op onder andere voorzieningen voor honden en bijtincidenten. Bij het opstellen van het beleid staat het welzijn van de hond centraal.	✓	Het beperken van de overlast staat centraal.
16. Indien de gemeente hondenbelasting int, dan gebruikt zij dat ter optimalisatie van de openbare voorzieningen voor honden.	x✓	De inkomsten uit hondenbelasting zijn niet gemerkt als doelbudgetten en boekhoudkundig niet gekoppeld aan de kosten. De gemeente besteedt aandacht en middelen aan de openbare voorzieningen voor honden.
17. De gemeente hanteert een voorkeursbeleid voor circussen zonder dieren.	x	We houden ons aan de landelijke wetgeving, namelijk geen circussen met wilde dieren.
18. De gemeente maakt het de organisatie van evenementen met dieren, zoals levende kerststallen, struisvogelraces, roofvogelshows en paardenmarkten lastig door via de APV specifiek aanvullende voorwaarden te stellen ten aanzien van dierenwelzijn en algemene veiligheid.	x	
19. Wanneer de gemeente toch een vergunning voor een paardenmarkt wil afgeven, doet zij dit volgens het door de Raad voor Dierenaangelegenheden aangescherpte protocol voor paardenmarkten.	-	Dit speelt niet binnen de gemeente Nijmegen.
20. Indien de gemeente financiële steun levert aan een dierentuin of -park, dan stelt het een interactieve, toegepaste en moderne educatie van de bezoekers als voorwaarde.	✓	We hebben geen dierentuin of -park. Bij onze kinderboerderijen staat educatie centraal.
21. De gemeente staat het oprichten en beheren van een kinder- of stadsboerderij of hertenkamp slechts onder bepaalde voorwaarden toe en ziet erop toe dat het welzijn, de gezondheid en lichamelijke integriteit van de dieren zijn gewaarborgd en maakt bij voorkeur gebruik van de intentieovereenkomst voor dierenwelzijn op kinderboerderijen.	✓	
22. De gemeente voorkomt met behulp van haar bestemmingsplannen de vestiging of uitbreiding van vee-industrie binnen haar grenzen.	✓	
23. De gemeente stimuleert vormen van diervriendelijkere veehouderij door zelf het goede voorbeeld te geven en alleen producten met het Beter Leven kenmerk of biologische producten te gebruiken en te zorgen voor de aanwezigheid van vegetarisch voedsel.	✓	
24. De gemeente stelt extra eisen aan de brandveiligheid van stallen, bijvoorbeeld door bebouwingspercentages in plaats van bouwblokgrenzen te hanteren en controleert stallen regelmatig op brandveiligheid. Ook zorgt de gemeente ervoor dat de brandweer is voorbereid op het aanpakken van stalbranden door te zorgen voor voldoende bluswater, regelmatig te oefenen en een aanvalsplan voor stalbranden op te stellen.	-	Dit speelt niet binnen de gemeente Nijmegen.
25. De gemeente staat jacht op gemeentegronen niet toe.	-	De benuttingsjacht is verboden, alleen bejaging in de vorm van schadebestrijding staan we beperkt toe.
26. De gemeente voorziet, eventueel in samenwerking met de Dierenbescherming, inwoners van informatie over dieren in hun omgeving.	x✓	De gemeente heeft een bijdrage geleverd aan de Bastei, een museum over de flora en fauna

Zo kan acceptatie van dieren rondom de woningen worden vergroot en door preventief handelen worden voorkomen dat mensen overlast ervaren.		van het Gelderse rivierengebied.
27. De gemeente overlegt met de Dierenbescherming over alternatieve methoden, in plaats van doden van dieren, voor het voorkomen van schade en verkeersongevallen binnen de gemeente.	x	
28. De gemeente geeft informatie aan burgers over diervriendelijke manieren van schade beperken en legt daarbij de nadruk op diervriendelijke en preventieve maatregelen.	x	
29. De gemeente biedt financiële ondersteuning aan de TNR-methode in het kader van haar wettelijke taak ten aanzien van zwervend aangetroffen dieren.	✓	Dit doen we bij verwilderde katten.
30. De gemeente verpacht geen (vis)water aan hengelsportverenigingen.	x	
31. De gemeente geeft samen met natuur- en dierenbeschermingsorganisaties voorlichting over de leefwijze en het gedrag van vissen, zonder ze daarbij op te vissen of op andere wijze te verstoren.	x	
32. De gemeente zorgt ervoor dat diegenen die ruimtelijke ingrepen doen of hierbij betrokken zijn, goed op de hoogte zijn van de geldende gedragscode en volgens deze code werken. Een regelmatige evaluatie en controle in het veld maken hier onderdeel van uit.	✓	
33. De gemeente treft bij ruimtelijke ingrepen zo veel mogelijk compenserende en/of mitigerende maatregelen, waardoor schade aan flora en fauna verder worden beperkt.	✓	
34. De gemeente besteedt in haar bestemmingsplan aandacht aan dierenwelzijn en soortenbescherming.	✓	
35. De gemeente neemt een artikel op in haar bomenverordening, waarin staat dat het verboden is om in het broedseizoen bomen te kappen.	✓	Op grond van de Wet Natuurbescherming zijn de nesten van inheemse vogelsoorten gedurende de broedperiode beschermd.
36. De gemeente neemt in overleg met de Dierenbescherming verkeersmaatregelen op wegen en in goten die door hen worden beheerd met het oog op het beschermen van dieren in het wild.	✓	We nemen verkeersmaatregelen, alleen niet in overleg met de Dierenbescherming
37. Als de gemeente een opdracht geeft tot het droogleggen of uitbaggeren van een sloot, verplicht zij de baggeraar contractueel om preventieve maatregelen te nemen die leed ten aanzien van vissen en andere dieren in de sloot voorkomen.	✓	
38. De gemeente gebruikt geen gif ter bestrijding van ongewenste kruidengroei en geeft prioriteit aan natuurontwikkeling door bijvoorbeeld de aanleg van bloemrijke bermen, plaatsing van nestkasten of het creëren van ecologische infrastructuur.	✓	
39. De gemeente legt haar integrale visie op openbaar groen voor de langere termijn vast in bijvoorbeeld een natuurontwikkelingsplan of groenstructuurplan.	✓	
40. De gemeente streeft ernaar om bij ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen gebiedsgericht te werken en verschillend plannen op elkaar af te stemmen en te werken volgens de Generieke Aanpak Natuur.	x	